

Харченко Тетяна Іванівна,
*магістрантка кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ САМООСВІТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

В сучасних умовах ринкової економіки заклади професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти зацікавлені у висококваліфікованих фахівцях – педагогах професійного навчання. Сучасний ринок праці відображає запити роботодавців до якості підготовки фахівців та динаміку таких запитів. А це вимагає оновлення самої системи підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Тому підготовці фахівців високого рівня приділяється особлива увага.

Серед основних стратегічних завдань реформування вищої професійної освіти в Україні, визначених у Національній доктрині розвитку вищої освіти, виділяються такі цілі, як формування освіченої та творчої особистості, а також забезпечення пріоритетності розвитку людини. Одним із ключових напрямків реалізації цих завдань є удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти. Це викликано зростаючою необхідністю підготовки компетентних педагогів в умовах посилення конкуренції.

Сучасні вимоги до педагогів професійного навчання акцентують на необхідності постійного саморозвитку, поглиблення професійних знань та вдосконалення практичних навичок. Це робить проблему самоосвіти особливо актуальною. Основним завданням викладачів закладів вищої освіти є активізація творчого потенціалу студентів, перехід від пасивного засвоєння матеріалу до самостійного мислення. Самоосвіта студентів, майбутніх педагогів професійного навчання, спрямована на підготовку кваліфікованих робітників через особистісний і професійний розвиток. Відповідно, майбутній педагог повинен постійно оновлювати свої знання та навички.

Важливо зазначити, що ставлення студентів до самоосвіти може бути різним, тому ключовим завданням викладачів є формування стійкої мотивації до професійного самовдосконалення. Як підкреслював К.Д. Ушинський, учитель продовжує жити й розвиватися, поки вчиться. В.О. Сухомлинський також відзначав, що творчість є основою педагогічної діяльності, яка вимагає постійного оновлення та створення унікальних результатів [8].

Отже, майбутній педагог професійного навчання повинен сам постійно вчитися. Прагнення до знань та готовність до безперервної освіти є запорукою його професійного становлення. Самоосвіта виступає одним із найефективніших шляхів розвитку професійної компетентності та забезпечує наступність і послідовність у післядипломній освіті педагогів.

Успіху може досягти лише той педагог, який постійно підтримує свої знання на сучасному рівні та легко пристосовується до нових викликів і тенденцій. Поняття "самоосвіта" вчені визначають як постійне вдосконалення професійних і культурних знань, а також регулярне оновлення особистого й суспільного досвіду. Самоосвіта є природною потребою, що стимулюється такими факторами:

- щоденна робота з новою інформацією;
- творчий підхід;
- конкуренція;
- суспільні зміни;
- громадська думка.

Самоосвітня діяльність включає мотивуючі аспекти, оскільки вона є продовженням професійної підготовки (шкільне навчання, університетська освіта, післядипломна освіта) і є наслідком недостатньої задоволеності наявною освітою. Це робить самоосвіту

надзвичайно важливою для майбутніх педагогів професійного навчання, адже вона пояснює істини через призму власних, інколи застарілих, поглядів і обмеженого часу у порівнянні з учнями. Система самоосвіти студента включає кілька ключових складових:

- самооцінка – здатність адекватно оцінювати власні можливості;
- самооблік – усвідомлення власних якостей;
- самовизначення – вибір свого шляху в житті та суспільстві, розуміння своїх інтересів;
- самоорганізація – вміння знаходити джерела знань, планувати та організовувати навчальний процес;
- самореалізація – реалізація власного потенціалу;
- самокритичність – здатність критично оцінювати свої успіхи та недоліки;
- саморозвиток – кінцевий результат самоосвіти.

Програма самоосвіти також передбачає розширення суспільно-політичних знань, ознайомлення з найважливішими науковими досягненнями, поглиблення літературних та естетичних уявлень, а також вивчення нових тенденцій і явищ культурного життя. Особливе значення надається поглибленню знань з дисциплін, які майбутній випускник буде викладати, ознайомленню з актуальними науковими досягненнями, а також розвитку педагогічних, психологічних та методичних умінь через вивчення сучасної літератури та регулярне читання періодики.

Самоосвіта студентів є одним із ключових шляхів інтеграції педагогічної науки в освітній процес закладів професійної освіти. Цей процес розглядається як постійне поєднання педагогічної теорії та практики, а його головна мета полягає у теоретичній і методичній підготовці до впровадження освітніх інновацій та стимулюванні особистісного розвитку педагога [22].

Методика самоосвіти студентів безпосередньо пов'язана з рівнем сформованості базових педагогічних навичок, здобутих під час навчання у закладі вищої освіти. Це включає:

- вивчення необхідної літератури та передового педагогічного досвіду;
- виділення актуальних положень, фактів та явищ з вивчених матеріалів;
- відбір ідей і методичних знахідок для застосування у власній практиці;
- систематизацію та науково-методичне узагальнення;
- впровадження досягнень психологічної та педагогічної науки у власний професійний досвід.

Основними завданнями самоосвітньої діяльності студентів є:

- підвищення теоретичних знань і професійної компетентності;
- опанування нових форм і методів навчання та виховання;
- вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду, сучасних досягнень педагогіки та психології;
- розвиток особистісних та професійних компетентностей.

Головною метою самоосвіти є оновлення та вдосконалення наявних у фахівця знань, умінь і навичок для досягнення необхідного рівня професійної компетентності. У сучасному світі безперервна самоосвіта стає важливим фактором успіху в професійній сфері, а також захищає особистість від інтелектуального застою.

З психологічного погляду майбутнім педагогам професійного навчання необхідно постійно працювати над своєю самоосвітою, оскільки їхня майбутня робота передбачає:

- необхідність передавати знання, які часто інтерпретуються ними на основі поглядів, сформованих багато років тому;
- обмежений час для здобуття нової інформації порівняно з учнями;
- обмежене коло спілкування з однолітками, переважно обумовлене професійними інтересами.

Це може призвести до того, що уявлення майбутнього педагога про світ відставатиме від сучасної реальності, що в свою чергу може створити розбіжності з

уявленнями його учнів. Усвідомлення цієї проблеми вимагає від студента наявності об'єктивної самооцінки. Йому необхідно бути здатним визнати, що він ще має чому вчитися, що є важливою рисою для вчителя. Самоосвіта – це шлях до розвитку індивідуальності вчителя, адже учні не люблять нецікавих людей. Педагогу необхідно розвивати в собі оригінальність, здатність дивувати, але при цьому важливо дотримуватися міри, щоб уникнути педагогічних помилок.

Досвід педагогічних колективів закладів професійної освіти області показує, що методична робота, яка спрямована на підвищення кваліфікації педагогів, сприяє взаємному збагаченню і передачі досвіду між колегами. Молоді вчителі мають можливість навчатися у старших і досвідченіших педагогів, що створює дух творчості й прагнення до вдосконалення.

Під час такої роботи підвищується науковий рівень педагога, він готується до впровадження нових освітніх програм і технологій, ознайомлюється з досягненнями у психолого-педагогічних науках і методиках викладання, вивчає передовий педагогічний досвід та впроваджує його в освітню практику.